

**BADANIE ŚWIADOMOŚCI I PODSTAW WIEDZY EKONOMICZNEJ
UCZNIÓW KLAS 5. I 6. SZKOŁY PODSTAWOWEJ**

Raport przedstawia wyniki trzeciej edycji badań świadomości i dojrzałości ekonomicznej młodzieży ze szkół podstawowych objętej programami pozaszkolnej edukacji ekonomicznej. Celem ankiety było określenie stopnia zrozumienia przez badaną młodzież podstawowych zagadnień związanych z ekonomią, ustalenie źródeł, z których badani czerpią wiedzę dotyczącą tematów ekonomicznych oraz wypracowanie rekomendacji do ewentualnych modyfikacji w zakresie programów pozaszkolnej edukacji ekonomicznej.

Grupa badawcza

Badaniem objęto grupy młodzieży, które uczestniczyły w programach pozaszkolnej edukacji ekonomicznej w ramach Ekonomicznego Uniwersytetu Dziecięcego z Warszawy (106 osób), Poznania (76 osób), Białegostoku (99 osób), Katowic (61 osób) i Kielc (71 osób). Dla celów porównawczych wyniki badania uczniów szkół podstawowych zestawiono z rezultatami ankiety przeprowadzonej wśród ich starszych kolegów – gimnazjalistów uczestniczących w zajęciach Akademii Młodego Ekonomisty w Warszawie (77 osób), Katowicach (40 osób), Białymstoku (48 osób) i Poznaniu (38 osób). Łącznie w badaniu wzięło udział 413 osób – uczestników programu EUD oraz 203 gimnazjalistów – uczestników programu AME. Wśród uczniów szkół podstawowych przebadano 221 chłopców i 183 dziewczynki, zaś wśród gimnazjalistów – 81 chłopców i 118 dziewczynek (13 osób nie odpowiedziało na pytanie o płeć). Średnia wieku młodszej grupy to 12,2 lat, natomiast starszej – 14,6.

Dzieci ze szkół podstawowych brały udział w zajęciach przez średnio 1,7 semestru, podczas gdy gimnazjaliści średnio przez 2,3 semestru.

Konstrukcja badania i metodyka analizy

Ankieta, którą wypełniali uczniowie, składała się z sześciu zadań o różnym charakterze. Dwa z nich dotyczyły piętnastu pojęć ekonomicznych – najpierw uczniowie oceniali swoją wiedzę w tym zakresie, a później poproszono ich o zdefiniowanie dwóch wybranych terminów. Pojęcia przypisano do odpowiednich kategorii według poniższego schematu:

- Obszar I (*Finanse*) zawierał pojęcia: Bank Centralny, podatki, pieniądz elektroniczny, akcyza, odsetki.
- Obszar II (*Przedsiębiorczość*) zawierał pojęcia: spółka z o.o., koszt stały, spółka akcyjna, prywatyzacja.

Obszar III (*Gospodarka*) zawierał pojęcia: cena równowagi, PKB, dług publiczny, stopa bezrobocia, nadwyżka podaży, inflacja.

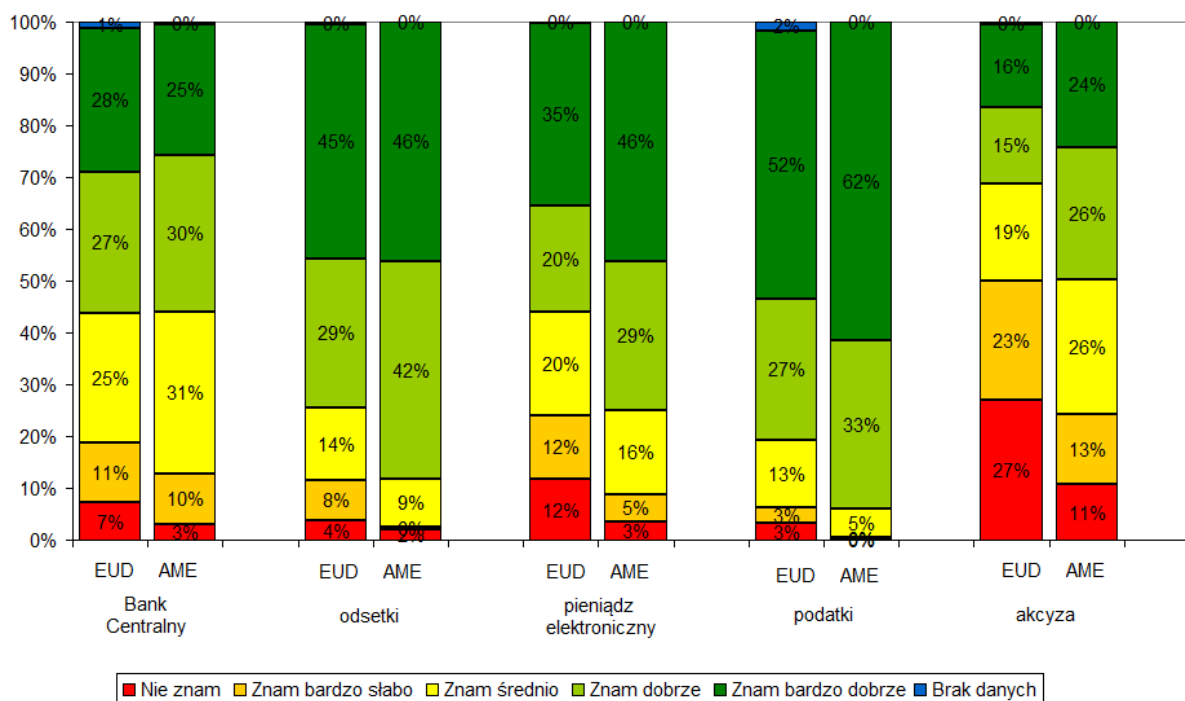
Następnie uczniów poproszono o ocenę swoich umiejętności radzenia sobie w codziennych sytuacjach, w których przydatna jest wiedza z zakresu ekonomii, oraz o ich opinie na temat wybranych problemów ekonomicznych. Ostatnie dwa pytania dotyczyły źródeł pozyskiwania wiedzy ekonomicznej przez uczniów, a także ich poglądów na temat celowości i zasadności nauki ekonomii.

Analiza została przeprowadzona z uwzględnieniem przyjętego podziału tematycznego. W ramach każdego obszaru zbadano kwestię samooceny wiedzy teoretycznej, rzeczywistą wiedzę teoretyczną uczniów oraz ich własną ocenę umiejętności wykorzystania wiedzy teoretycznej w praktyce. Przy dokonywaniu oceny trafności definicji przyjęto liberalne kryteria, głównie ze względu na wiek ankietowanych. Uznano, iż na pozytywną ocenę nie będą miały wpływu błędy językowe, gramatyczne lub składniowe, a jedynym kryterium będzie chociażby częściowe oddanie istoty zagadnienia. Odpowiedzi na pozostałe dwa pytania dotyczące źródeł wiedzy ekonomicznej i powodów do nauki ekonomii przeanalizowano niezależnie. Podstawą porównań i wnioskowania była analiza statystyczna.

OBSZAR I – FINANSE

Obszarem, który cieszył się największym zainteresowaniem dzieci i młodzieży były *Finanse*. W zadaniu, w którym uczniów poproszono o ocenę znajomości pojęć teoretycznych, uczniowie deklarowali, że najobszerniejszą wiedzę posiadają właśnie z zakresu finansów – zarówno publicznych, jak i prywatnych. Większość ankietowanych (rys. 1) stwierdziła, że zna i rozumie pojęcia takie jak *podatki*, *odsetki* i *pieniądz elektroniczny*. Ponad połowa badanych zadeklarowała, że wie co to jest *Bank Centralny*, zaś najwięcej kłopotów przysporzył młodzieży termin *akcyza*. Równocześnie warto zaznaczyć, że deklarowana znajomość pojęć ekonomicznych związanych z finansami była znacznie wyższa niż w przypadku pojęć z zakresu przedsiębiorczości i gospodarki (por. rys. 3 i rys. 5).

Rysunek 1. Deklarowana znajomość pojęć ekonomicznych związanych z finansami

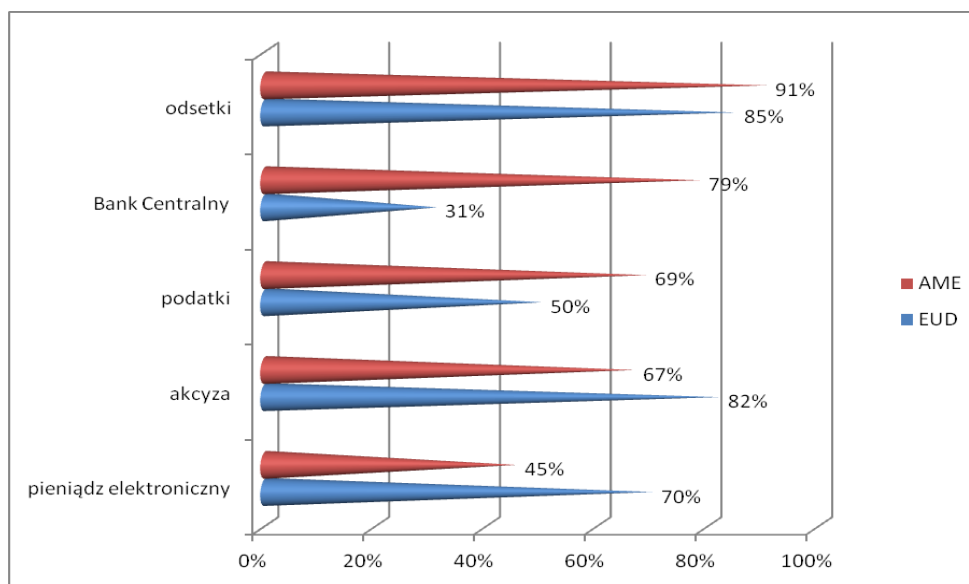

Źródło: opracowanie własne

W zadaniu polegającym na wyjaśnieniu wybranych terminów młodzi uczniowie zdecydowanie preferowali pojęcia finansowe (aż 68 proc. wszystkich wyborów). W przypadku

starszych uczniów pojęcia z tego obszaru definiowało 44 proc. badanych. Trafność definicji (rys. 2) była zdecydowanie wyższa niż w przypadku terminów z zakresu gospodarki i przedsiębiorczości. Młodszym uczniom nieco trudności sprawiło zdefiniowanie pojęcia *Bank Centralny* (31 proc. poprawnych definicji), zaś gimnazjaliści poradzi sobie lepiej, udzielając niemal 80 proc. trafnych odpowiedzi.

Rysunek 2. Trafność definicji pojęć ekonomicznych z zakresu finansów

Źródło: opracowanie własne

W obszarze *Finanse* najczęściej definiowano pojęcie *odsetki* (85 proc. poprawnych odpowiedzi u uczestników EUD i 91 proc. u gimnazjalistów), *akcyza* (odpowiednio 82 proc. u uczestników EUD i 67 proc. u gimnazjalistów) oraz *pieniądz elektroniczny* (odpowiednio 70 proc. u uczestników EUD i 45 proc. u gimnazjalistów). *Akcyzę* i *pieniądz elektroniczny* młodsi uczniowie definiowali nawet trafniej niż ich starsi koledzy. Szczegółowa analiza tego przypadku prowadzi do wniosku, iż gimnazjaliści stosują skróty myślowe powodujące błędy w definiowaniu. W przypadku pojęcia *pieniądz elektroniczny* takim skrótem myślowym było utożsamianie karty kredytowej (która jest tylko narzędziem) z samym pieniądzem elektronicznym.

Celem kolejnej części kwestionariusza była uzyskanie odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu młodzież potrafi wykorzystać wiedzę teoretyczną z zakresu ekonomii w codziennych sytuacjach.

Tabela 1. Przełożenie wiedzy ekonomicznej na sytuacje w życiu codziennym*

	EUD	AME
Obliczyć odsetki od założonej lokaty	3,2	3,8
Odmówić pożyczania pieniędzy koledze	4,1	4,0
Wskazać kryteria, którymi warto kierować się, wybierając najlepszy dla siebie bank	3,3	3,4

* Uczniów poproszono o określenie w pięciostopniowej skali, jak trudne byłoby dla nich poradzenie sobie we wskazanych sytuacjach (1 – bardzo trudne, 5 – bardzo łatwe).

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Opinie badanych w kwestiach związanych z finansami*

	EUD	AME
Uczestniczę w rozmowach, których tematem są większe wydatki w moim domu.	3,3	3,4
Potrafię odłożyć część pieniędzy z otrzymywanego kieszonkowego.	4,4	4,3
Jeżeli ktoś ma za mało pieniędzy na zagraniczny wyjazd wakacyjny, powinien wziąć kredyt.	2,7	2,3

* Uczniów poproszono o określenie w pięciostopniowej skali, czy podane stwierdzenia są w ich przypadku prawdą lub czy je aprobują (1 – zdecydowanie nie, 5 – zdecydowanie tak).

Źródło: opracowanie własne

Wyraźnie widać (tab. 1 i tab. 2), że najmniej kłopotów sprawiają uczniom najprostsze czynności, takie jak zaoszczędzenie części kieszonkowego czy odmowa pożyczania pieniędzy koledze (swoją drogą wynik ten może być interesujący z socjologicznego punktu widzenia). Mniej osób jest w stanie wskazać kryteria, którymi należy się kierować przy wyborze dobrego banku, a niewiele więcej potrafi obliczyć odsetki od założonej lokaty.

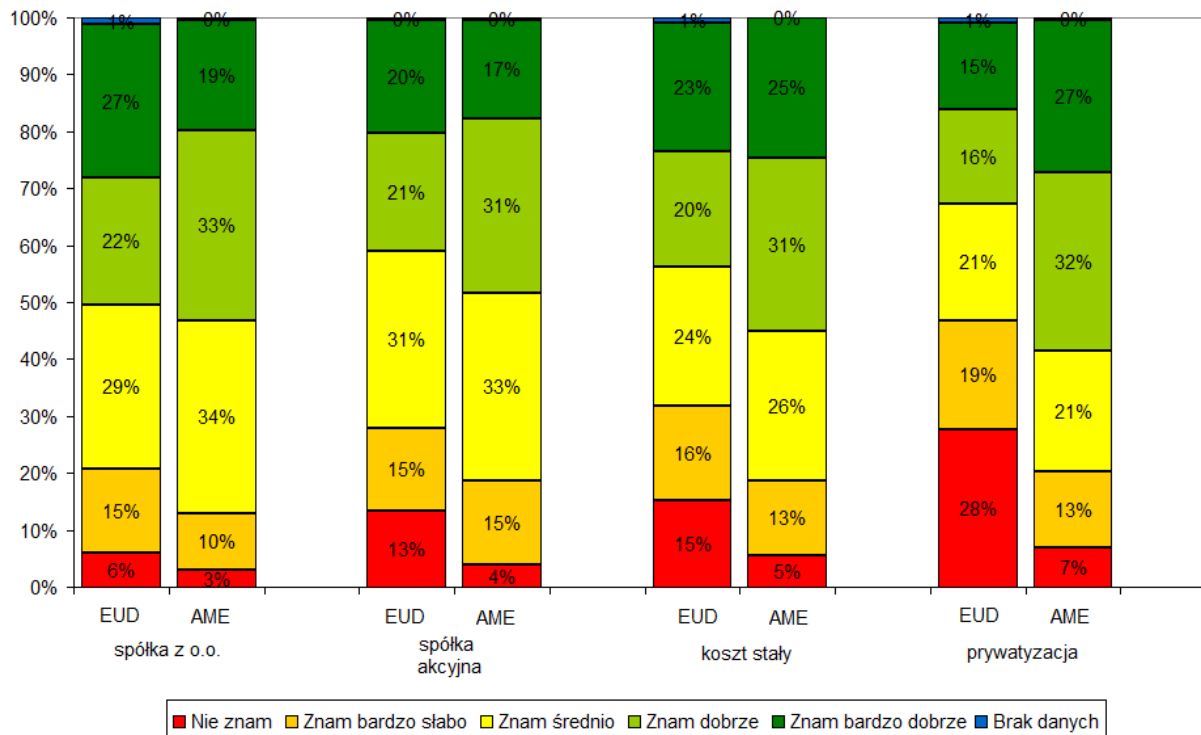
Pocieszający jest natomiast fakt, iż bardzo niską akceptację znalazło stwierdzenie sugerujące wzięcie pożyczki na zagraniczny wyjazd wakacyjny. Świadczy to dobrze o praktycznym zmyśle badanych i ich umiejętności przewidywania konsekwencji nieprzemysłanych decyzji finansowych.

OBSZAR II – PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Obszar *Przedsiębiorczość* cieszył się zdecydowanie najmniejszą popularnością w obu badanych grupach. Pojęcia z tego obszaru wybrało do definiowania zaledwie 14 proc. młodszych uczniów i 16 proc. uczniów starszych.

Analiza odpowiedzi uzyskanych w części ankiety dotyczącej deklarowanej znajomości pojęć z zakresu przedsiębiorczości (rys. 3) wskazuje, że młodsi uczniowie byli bardzo pewni swojej umiejętności wyjaśnienia pojęcia *spółka z o.o.* (49 proc. opinii *znam dobrze* lub *znam bardzo dobrze*), natomiast starsi pewniej czuli się jeśli chodzi o pojęcie *prywatyzacja* (59 proc. opinii *znam dobrze* lub *znam bardzo dobrze*). Subiektywne oceny znalazły odzwierciedlenie w wynikach części praktycznej, w której trafność definicji wymienionych pojęć była stosunkowo wysoka (rys. 4).

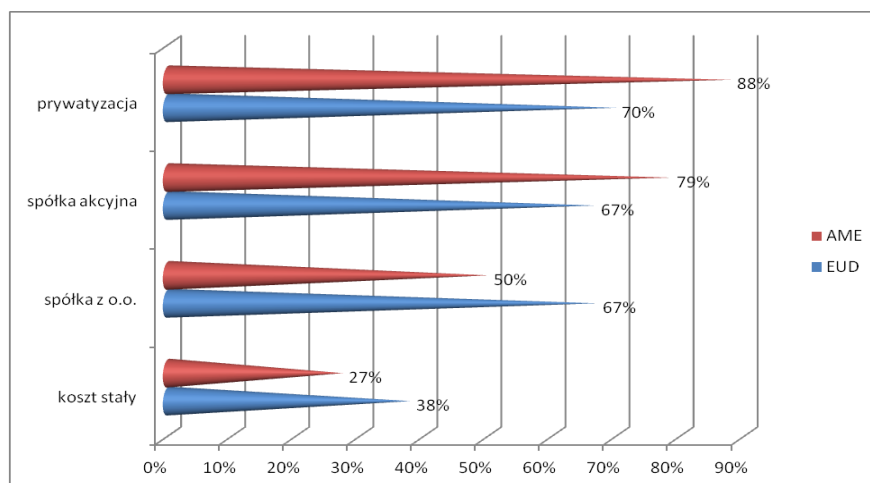
Rysunek 3. Deklarowana znajomość pojęć ekonomicznych związanych z przedsiębiorczością

Źródło: opracowanie własne

W części praktycznej najczęściej definiowano pojęcia *prywatyzacja* i *spółka akcyjna*, przy czym były to z reguły definicje poprawne (88 proc. i 79 proc. oraz 79 proc. i 67 proc. odpowiednio dla AME i EUD). Uwagę zwraca lepszy wynik młodszych uczniów przy definiowaniu pojęć *spółka z o.o.* i *koszt stały*.

Rysunek 4. Trafność definicji pojęć ekonomicznych z zakresu przedsiębiorczości

Źródło: opracowanie własne

Wyjaśnienia w tym miejscu wymaga jednakże kwestia oceny poprawności definiowania pojęcia *spółka z o.o.* Otóż większość z ankietowanych (zarówno w młodszej i starszej grupie) popełniła błąd polegający na tym, iż zamiast podania definicji pojęcia, rozwijała jedynie jego skrót. Pomimo tego uznano, że ze względu na młody wiek ankietowanych takie „definicje” będą uznawane za trafne.

W kwestii przełożenia wiedzy z zakresu przedsiębiorczości na praktykę życia codziennego uwagę zwraca wysoka samoocena badanych w zakresie umiejętności asertywnego zachowania się w sytuacjach trudnych (tab. 3 i tab. 4).

Tabela 3. Przełożenie wiedzy ekonomicznej na konkretne sytuacje w życiu codziennym *

	EUD	AME
Wynegocjować zniżkę przy zakupie	3,8	4,1
Zwrócić wadliwy produkt	4,0	4,3
Wypełnić PIT	2,7	2,8

* Uczniów poproszono o określenie w pięciostopniowej skali, jak trudne byłoby dla nich poradzenie sobie we wskazanych sytuacjach (1 – bardzo trudne, 5 – bardzo łatwe).

Źródło: opracowanie własne

Tabela 4. Opinie badanych w kwestiach związanych z przedsiębiorczością*

	EUD	AME
W przyszłości chciałbym prowadzić własną firmę.	3,8	3,6
Potrafię wskazać zawody, na które w przyszłości będzie największe zapotrzebowanie.	3,7	3,7
Bogaci przedsiębiorcy zgromadzili swój majątek, postępując nieuczciwie.	2,6	2,5
O tym, czy ktoś odniesie sukces w biznesie, w największym stopniu decyduje szczęście.	2,6	2,6

* Uczniów poproszono o określenie w pięciostopniowej skali, czy podane stwierdzenia są w ich przypadku prawdą lub czy je aprobują (1 – zdecydowanie nie, 5 – zdecydowanie tak).

Źródło: opracowanie własne

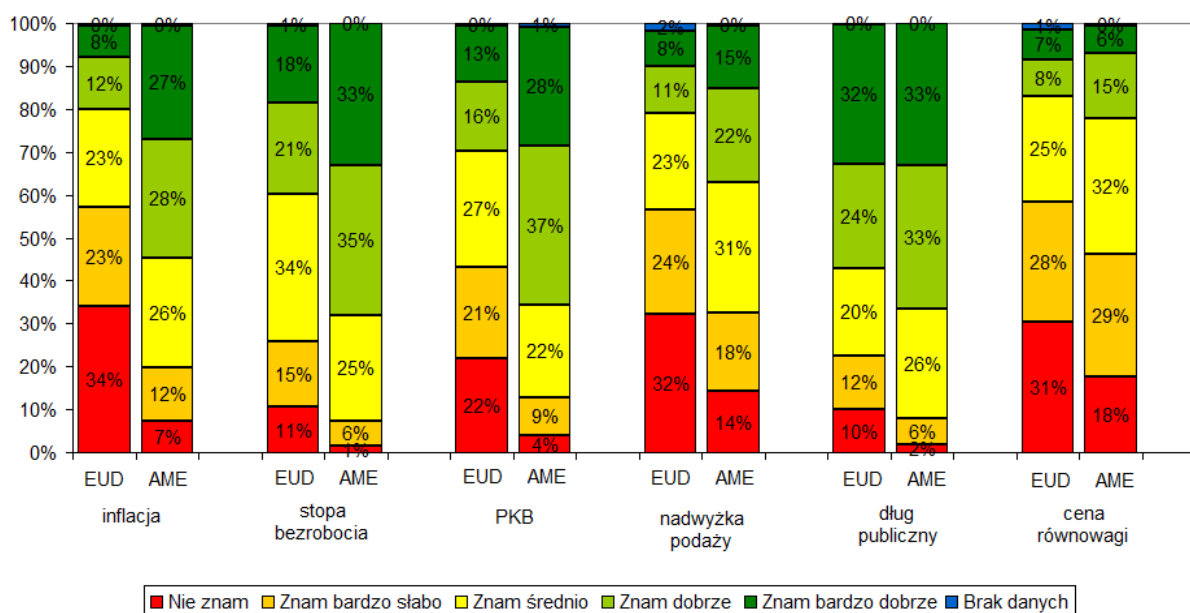
Podobnie jak w przypadku odmowy pożyczania pieniędzy koledze (obszar *Finanse*), duża grupa badanych nie miałaby problemu ze zwróceniem wadliwego produktu do sklepu. Wielu ankietowanych nie czuje także oporów przed negocjowaniem cen. Można przyjąć, iż powyższe wyniki świadczą o pewnej dojrzałości młodego pokolenia, które dorosło już do zachowań konsumenckich typowych dla osób wychowanych w gospodarce rynkowej. Dla wielu przedstawicieli starszego pokolenia, którzy pierwsze swoje doświadczenia konsumenckie zdobywali w czasach gospodarki niedoboru, asertywne zachowania konsumenckie często nie mieszczą się w ich kanonach postępowania.

Najtrudniejszym w opinii młodzieży zadaniem z zakresu przedsiębiorczości okazało się wypełnienie formularza PIT. Większość badanych nie ulega złudzeniu, że o powodzeniu w biznesie decyduje szczęście ani nie dopatruje się nieuczciwości u osób przedsiębiorczych. Pozytywny jest fakt, że możliwość prowadzenia w przyszłości własnej firmy jest rozpatrywana jako realna przez duży odsetek ankietowanej młodzieży.

OBSZAR III – GOSPODARKA

W obszarze *Gospodarka* szczególną uwagę zwraca wyraźna dysproporcja pomiędzy młodszymi i starszymi uczniami w ocenie własnych umiejętności (rys. 5). Liczba gimnazjalistów, którzy swoją znajomość takich pojęć jak *inflacja*, *stopa bezrobocia* czy *PKB* ocenili *bardzo dobrze* jest nawet trzykrotnie wyższa niż w przypadku uczniów szkół podstawowych. Najlepiej znanym studentom zarówno EUD, jak i AME pojęciem w tym obszarze jest ich zdaniem *dług publiczny*, a najmniej – *cena równowagi*.

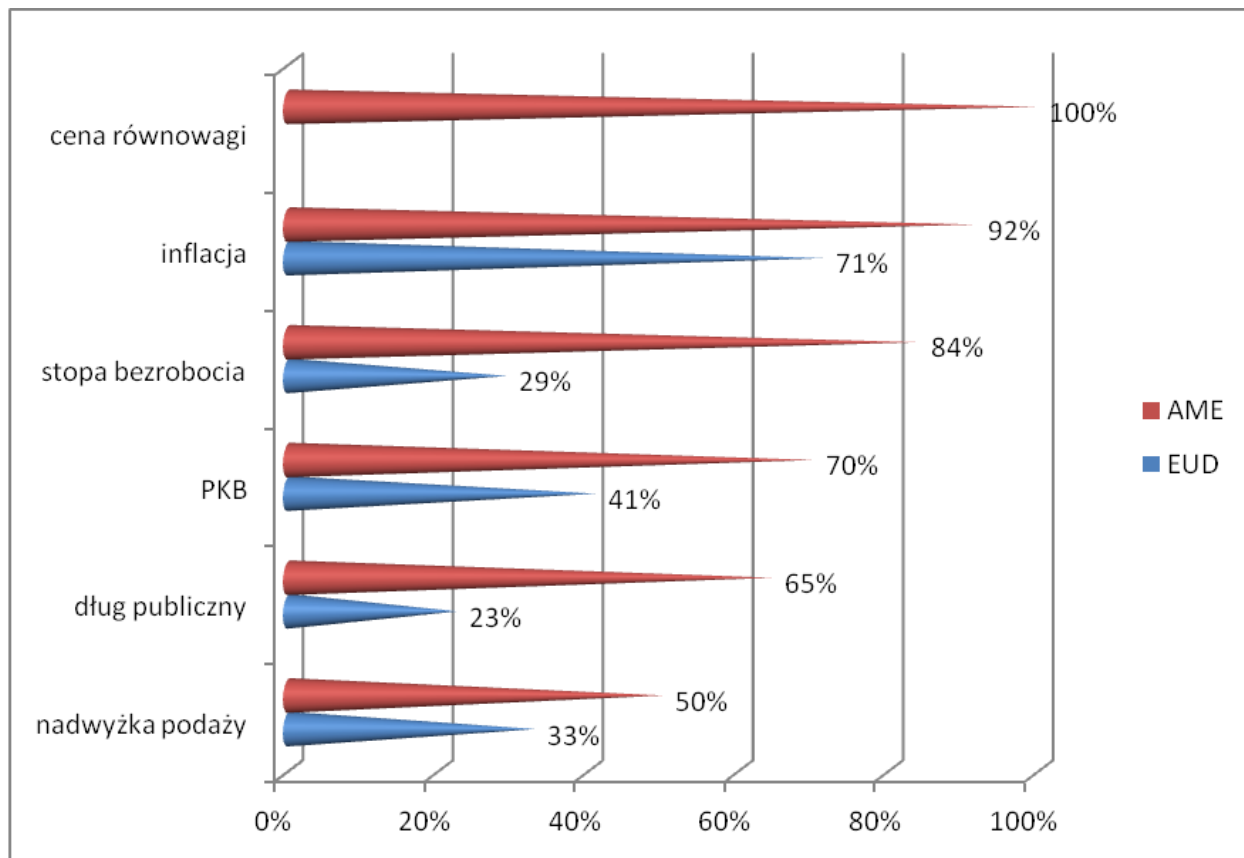
Rysunek 5. Deklarowana znajomość pojęć ekonomicznych związanych z gospodarką

Źródło: opracowanie własne

W ankietach wypełnionych przez uczniów szkół podstawowych tylko 18 proc. prób definiowania dotyczyło pojęć z obszaru *Gospodarka*. Wśród uczniów starszych (AME) było to już 40 proc. przypadków. Poprawność definicji poszczególnych pojęć w grupie młodszych uczniów nie przekraczała 40 procent (rys. 6). Wyjątkiem była *inflacja*, którą trafnie wyjaśniło aż 71 proc. uczniów. Wśród gimnazjalistów wyniki były o wiele lepsze, a pojęcie *inflacja* poprawnie zdefiniowało aż 92 proc. spośród tych, którzy je wybrali.

Rysunek 6. Trafność definicji pojęć ekonomicznych z zakresu gospodarki

Źródło: opracowanie własne

Osobnego wyjaśnienia wymaga kwestia definiowania pojęcia *PKB*. Co prawda z wykresu wynika, iż 70 proc. starszych oraz 41 proc. młodszych uczniów poradziło sobie z tym zadaniem, jednak wynik ten jest nieco zawyżony. Prawdopodobnie zdecydował tu brak zrozumienia polecenia, które należało wykonać. Większość badanych ograniczała się bowiem do rozwinięcia skrótu (ostatecznie uznano to za prawidłową odpowiedź), brakowało jednak wyjaśnienia samego pojęcia. Uczniowie wyraźnie pomylili w tym przypadku dwie, zasadniczo różne kwestie.

Analizując odpowiedzi dotyczące praktycznych umiejętności związanych z obszarem *Gospodarka*, można stwierdzić, że najtrudniejszym zagadnieniem wydaje się badanej młodzieży problem walki z inflacją (tab. 5). Młodszy uczniowie ocenili polecenie wyjaśnienia problemu jako

trudne, zaś dla gimnazjalistów zadanie to było *raczej trudne*. Podobną trudność dostrzegali ankietowani w wyjaśnieniu wpływu podatków na rynek pracy.

Tabela 5. Przełożenie wiedzy ekonomicznej na konkretne sytuacje w życiu codziennym*

	EUD	AME
Wyjaśnić, dlaczego zmieniają się ceny produktów	3,8	4,1
Wyjaśnić przyczyny kryzysu gospodarczego	3,1	3,4
Wyjaśnić, w jaki sposób zmiany podatków wpływają na rynek pracy	2,7	3,0
Wyjaśnić, w jaki sposób można walczyć z inflacją	2,2	2,8

* Uczniów poproszono o określenie w pięciostopniowej skali, jak trudne byłoby dla nich poradzenie sobie we wskazanych sytuacjach (1 – bardzo trudne, 5 – bardzo łatwe)

Źródło: opracowanie własne

Jeśli chodzi o opinie badanych, uczniowie po raz kolejny wykazali się w nich dość dużą świadomością ekonomiczną (tab. 6). Uwagę zwraca zdecydowanie negatywny odbiór propozycji dożywotnich zasiłków dla bezrobotnych. Ciekawą kwestią są pozytywne opinie na temat postulatu obniżenia przez rząd ceny benzyny do poziomu 3 zł za litr. Trudno obiektywnie ocenić, na ile ankietowani są świadomi, że rząd rzeczywiście posiada ku temu odpowiednie narzędzia (np. wysokość podatków pośrednich), a w jakim stopniu powielają obiegowe opinie i myślą życzeniowo.

Tabela 6. Opinie badanych w kwestiach związanych z gospodarką*

	EUD	AME
Zasiłki dla bezrobotnych powinny być dożywotnie.	2,8	2,2
Państwo powinno obniżyć cenę benzyny do 3 zł za litr.	4,1	3,9
Ekonomia powinna być obowiązkowym przedmiotem w szkole podstawowej.	3,5	3,3

* Uczniów poproszono o określenie w pięciostopniowej skali ich aprobaty dla podanych stwierdzeń (1 – zdecydowanie nie, 5 – zdecydowanie tak)

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując tę część analizy, warto zauważyć, iż zarysowuje się wyraźna różnica pomiędzy uczniami szkół podstawowych i gimnazjalnych w zakresie doboru pojęć do definiowania. O ile w grupie starszej pojęcia z obszaru *Gospodarka i Finanse* były wybierane niemal z taką samą częstotliwością (decydowało się na nie odpowiednio 40 proc. i 44 proc. badanych), to w grupie młodszej wyraźnie dominowały pojęcia z grupy *Finanse* (68 proc. wyborów). Wytlumaczeniem może być fakt, że młodszy uczniowie nie znają pojęć teoretycznych, z którymi nie spotykają się zbyt często na co dzień. Stąd też w tej grupie dominuje skłonność do wyboru takich terminów jak *odsetki, podatki czy pieniądź elektroniczny*. W codziennym życiu, np. rozmowach w domu rodzinnym, pojawiają się one o wiele częściej niż np. *PKB czy stopa bezrobocia*. Prawdopodobnie młodsza grupa ankietowanych wiedzę o ekonomii czerpie w dużej mierze ze swoich codziennych doświadczeń, zdobywa ją niejako „przy okazji”. Inne drogi poszerzania wiedzy odgrywają w tej grupie wiekowej raczej drugorzędą rolę.

Najistotniejsze różnice zaobserwowano między grupą uczniów Ekonomicznego Uniwersytetu Dziecięcego (EUD) oraz grupą uczniów z Akademii Młodego Ekonomisty (AME). Analiza statystyczna nie wykazała istotnych różnic między dziewczynkami a chłopcami, ani pomiędzy grupami młodzieży uczącymi się w różnych miastach. W niektórych przypadkach (np. rozumienie pojęć *inflacja* i *stopa bezrobocia*) znaczący okazał się okres uczęszczania na zajęcia edukacyjne z ekonomii – na korzyść uczniów, którzy uczestniczą w programach ponad rok.

Dlaczego warto uczyć się ekonomii?

W jednym z pozostałych pytań proszono uczniów o podanie najważniejszego powodu, dla którego warto uczyć się ekonomii. Wielu ankietowanych (31 proc. uczniów szkoły podstawowej i 29 proc. gimnazjalistów) jako główny powód skłaniający ich do nauki ekonomii podało jej przydatność w dorosłym życiu. Uczniowie argumentowali np. że *ekonomia przyda się*

w przyszłości w prawdziwym życiu, może pomóc zrozumieć problemy, z którymi będziemy borykali się w przyszłości. Spora grupa badanych (15 proc. uczniów szkoły podstawowej i 9 proc. gimnazjalistów) uważa, że ekonomii warto się uczyć ze względu na poszerzanie swojej wiedzy i ewentualne podjęcie studiów, a w dalszej perspektywie pracy zawodowej związanej z tą dziedziną.

Pozostałe odpowiedzi odnosiły się do konkretnych korzyści wynikających ze znajomości ekonomii i koncentrowały się wokół trzech obszarów – finansów, przedsiębiorczości i gospodarki, co stało się inspiracją do przeprowadzenia analizy w oparciu o taki właśnie podział tematyczny.

Dla dużej grupy uczniów (18 proc. uczniów szkoły podstawowej i 20 proc. gimnazjalistów) wiedza ekonomicznej z zakresu finansów jest wartościowa: uczniowie odpowiadali m.in. że *dzięki ekonomii można być bankowcem, łatwiej jest w przyszłości obliczyć rachunki, można nauczyć się dobrze dysponować pieniędzmi i nauczyć się oszczędzać.* Ponadto zdaniem uczniów, *ekonomiści umieją gospodarować pieniędzmi tak, by nie pracować, ale zarabiać.*

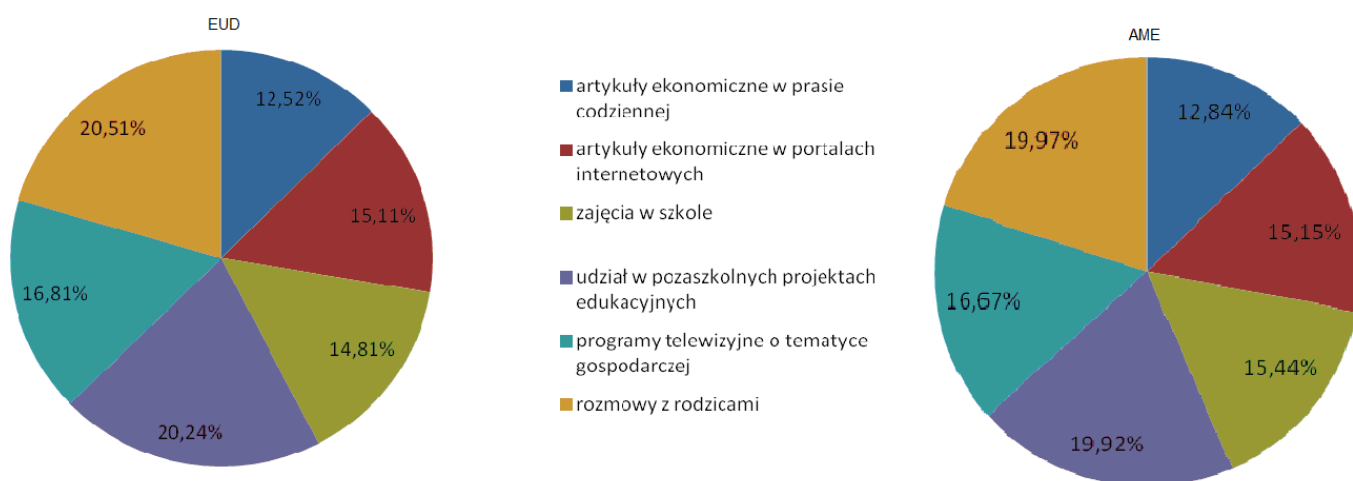
Inni badani (14 proc. uczniów szkoły podstawowej i 16 proc. gimnazjalistów) wskazywali na kwestie związane z przedsiębiorczością jako najważniejsze w nauce ekonomii. Odpowiadali, że *dzięki ekonomii mogą nauczyć się o dobrym prowadzeniu firmy, będą mogli dobrze prowadzić biznes, dobrze poradzą sobie z założeniem i prowadzeniem własnej firmy w przyszłości oraz nauczą się zarządzania większymi spółkami.*

Kolejnym powodem, dla którego warto uczyć się ekonomii jest dla uczniów znajomość gospodarki. Czynnikiem ten wymieniło znacznie więcej gimnazjalistów (14 proc. odpowiedzi) niż uczniów szkoły podstawowej (5 proc. odpowiedzi). Młodzież uważa, że *ludzie, którzy znają podstawy ekonomii w przyszłości łatwiej unikną kryzysu na skalę domową, a nawet światową (dobrzy politycy).* Co więcej, jak wskazywali uczniowie, *dzięki nauce ekonomii można rozumieć pewne pojęcia i dowiedzieć się czegoś o gospodarce, zrozumieć panujące w gospodarce zasady i wykorzystać wiedzę w praktyce, rozumieć kryzys gospodarczy, a także jego skutki oraz można świadomie oglądać wiadomości i być świadomym obywatelem.*

Formy rozszerzania wiedzy ekonomicznej

Celem ostatniego pytania było zebranie informacji o źródłach pozyskiwania wiedzy ekonomicznej przez ankietowanych uczniów. W obu grupach (EUD i AME) można zauważyć podobny rozkład wyników. Na pierwszy plan zdecydowanie wysuwają się dwa źródła pozyskiwania informacji ekonomicznych: *rozmowy z rodzicami* (odpowiednio 20,51 proc. i 19,97 proc. w grupie młodszej i starszej) oraz *udział w pozaszkolnych projektach edukacyjnych* (20,24 proc. i 19,92 procent). Pozostałe źródła wiedzy są również istotne, niewiele ustępując wymienionym dwóm pierwszym.

Rysunek 7. Formy rozszerzania wiedzy ekonomicznej

Źródło: opracowanie własne

Należy także zauważyć, iż wyniki w zakresie źródeł pozyskiwania informacji mogą być obarczone dwojakiego rodzaju błędami. Pierwszy z nich wiąże się z faktem, że ankieta była prowadzona właśnie w ramach pozaszkolnych zajęć edukacyjnych. Część ankietowanych uczniów mogła poczuć się zobowiązana do wskazania właśnie tej formy pozyskiwania wiedzy. Drugi rodzaj błędu może wynikać z chęci lepszej autoprezentacji i polega na niezgodnym z prawdą wskazywaniu takich źródeł, jak artykuły w prasie codziennej, artykuły na portalach ekonomicznych czy audycje telewizyjne. Wybór tej opcji może być bardziej odpowiedzią na oczekiwania ze strony nauczycieli i prowadzących programy niż odzwierciedleniem rzeczywistej sytuacji.

Podsumowanie i wnioski

Podsumowując rezultaty przeprowadzonych analiz, należy przede wszystkim podkreślić celowość i zasadność upowszechniania wiedzy ekonomicznej wśród młodzieży. Argumentem za tym przemawiającym są między innymi wyższe wyniki gimnazjalistów w części ankiety, w której obiektywnie oceniano wiedzę uczniów. Ponadto sami zainteresowani, czyli dzieci i młodzież uczestniczące w programach Ekonomicznego Uniwersytetu Dziecięcego oraz Akademii Młodego Ekonomisty, pozytywnie odnoszą się do nauki ekonomii i wysoko oceniają jej przydatność. Przemawia to zdecydowanie za kontynuacją programów. Nie ulega wątpliwości, iż pobudzają one chęć zdobywania wiedzy i rozumienia świata wśród ich uczestników.

Co więcej, uczestnictwo w projektach edukacji pozaszkolnej jest w wielu przypadkach jedyną dla uczniów okazją pozyskania wiedzy ekonomicznej od profesjonalistów. Wyniki ankiety pokazują bowiem, iż dzieci i młodzież czerpią swoją wiedzę głównie z doświadczeń życia codziennego, co grozi utrwalaniem powierzchownego, a nawet błędnego pojmowania wielu zagadnień z obszaru ekonomii.

Nasuwa się jeszcze jeden, ogólniejszy wniosek – w kształceniu młodzieży, nie tylko w zakresie ekonomii, kluczową kwestią pozostaje nauka rozumienia tekstu czytanego. Przeprowadzone badania dobitnie pokazały, iż młodzież ma kłopoty z rozumieniem poleceń. Rozwijanie skrótów pojęć ekonomicznych (PKB, spółka z o.o.) zamiast ich definiowania jest tego przykładem.

Wyniki z przeprowadzonego badania zostały opracowane przez zespół:

- Małgorzata Marchewka
- Wioletta Nogaj